

***OCENIANIE UCZNIÓW
O SPECJALNYCH POTRZEBACH
EDUKACYJNYCH***

OPRACOWAŁ:

Zespół nauczycieli wspierających
proces dydaktyczno – wychowawczy
i rewalidatorów.

Podstawa prawna:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach
- Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym w szkołach podstawowych i gimnazjach.

Zasady obowiązujące w pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych:

Specjalne potrzeby edukacyjne odnoszą się do tej grupy uczniów, która nie może podołać wymaganiom powszechnie obowiązującego programu edukacyjnego. Mają oni bowiem znacznie większe trudności w uczeniu się niż ich rówieśnicy. Są w stanie kontynuować naukę, ale potrzebują pomocy pedagogicznej w formie specjalnego programu nauczania i wychowania, specjalnych metod, dostosowanych do ich potrzeb, możliwości i ograniczeń.

a) uczniowie posiadający **orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego**:

Są to uczniowie z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi: **niesłyszący i słabo słyszący, niewidzący i słabo widzący, upośledzeni umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym, z autyzmem, z zaburzeniami sprzężonymi** (co najmniej dwie niepełnosprawności wymienione wcześniej), **z zaburzeniami zachowania, niedostosowani społecznie oraz zagrożeni niedostosowaniem i uzależnieniem, uczniowie przewlekle chorzy, ze specyficznymi trudnościami edukacyjnymi** (uczniowie dyslektyczni), **z zaburzeniami komunikacji językowej** (porozumiewających się alternatywnymi formami komunikacji, z afazją), **z inteligencją niższą niż przeciętna** (grupa najbardziej zróżnicowana pod względem właściwości psychicznych, opóźnień rozwojowych i samych możliwości ich wyrównywania). Niepełnosprawność tych uczniów nie wiąże się z jakimś organem somatycznym (narząd ruchu, narząd zmysłu, centralny układ nerwowy), ale z trudnościami w realizacji różnych czynności (także programów nauczania) i z formami pomocy, jakiej potrzebują (indywidualnych dostosowań programowych, specyficznych form pracy na zajęciach lekcyjnych, wsparcia specjalistów z danej dziedziny w procesie rewalidacji).

b) zasady pracy z dzieckiem o specjalnych potrzebach edukacyjnych:

- ścisłej integracji doświadczeń percepcyjnych, ruchowych i językowych w ćwiczeniu różnych funkcji praktycznych
- doboru odpowiednich metod, technik i środków
- pełnej akceptacji i tolerancji
- całościowego, komplementarnego, wszechstronnego, zintegrowanego podejścia do dziecka niepełnosprawnego

c) organizacja procesu edukacyjnego:

Dla każdego ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego opracowuje się na dany etap edukacyjny **Indywidualny Program Edukacyjno – Terapeutyczny (IPET)**, określający szczegółowe zasady i metody pracy z uczniem, zakres stawianych wymagań przedmiotowych, rodzaje pomocy i wsparcia udzielonego na terenie szkoły oraz ewaluację podjętych działań.

Zasady obowiązujące w klasie integracyjnej:

a) zadania nauczyciela wiodącego:

- nauczyciel jest obowiązany indywidualizować pracę z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia,
- budowanie i rozwijanie współpracy z nauczycielem wspierającym opartej na właściwej komunikacji, dzięki której możliwe jest osiągnięcie pełnego, wzajemnego zrozumienia, partnerskie działania na rzecz wszystkich uczniów jednej klasy,

- opracowywanie wspólnie z nauczycielem wspierającym przebiegu konkretnych lekcji, z wyszczególnieniem aktywności uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, tak by mogli zaprezentować zdrowym rówieśnikom swoje umiejętności i odnosić sukcesy na tle klasy,
- przygotowywanie, po uzgodnieniach z nauczycielem wspierającym, pomocy dydaktycznych także dla uczniów niepełnosprawnych (nie tylko dla uczniów pełnosprawnych z klasy integracyjnej), ze szczególnym naciskiem na konkretyzację omawianych na zajęciach zagadnień (dodatkowe formy obrazkowe), upraszczanie pisemnych poleceń i tekstów oraz indywidualizację (stosownie do możliwości intelektualnych) różnorodnych wersji ćwiczeń, zadań domowych oraz prac klasowych,
- współpraca z nauczycielem wspierającym podczas ustalania kryteriów oceniania uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem najbardziej znaczących dla każdego ucznia form aktywności podlegających ocenie,
- przekazanie nauczycielowi wspierającemu szczegółowych planów wynikowych na bieżący rok szkolny przewidzianych do realizacji (z uwzględnieniem terminów realizacji),
- zapoznanie się z pełną dokumentacją ucznia niepełnosprawnego (diagnozą i zaleceniami specjalistów), charakterystyką i diagnozą "roboczą" sporządzoną przez nauczyciela wspierającego,
- współpraca z nauczycielem wspierającym przy układaniu indywidualnego programu edukacyjno – terapeutycznego dla uczniów z orzeczeniami, szczególnie w zakresie dostosowania wymagań edukacyjnych.

b) zadania nauczyciela wspierającego:

- czuwanie nad realizacją przez ucznia niepełnosprawnego kolejnych zadań,
- udzielanie pomocy uczniom niepełnosprawnym tak, by **nie zaniżyć** wymagań dydaktycznych wobec nich oraz kryteriów ich oceny a **wymagania edukacyjne dostosowywać** do możliwości i potrzeb dziecka, tak by każdy uczeń mógł pracować na najwyższym dla siebie poziomie. W tym celu należy wykorzystywać w pracy specjalne metody i specjalnie dostosowane pomoce dydaktyczne.
- wspieranie rodziców dzieci niepełnosprawnych poprzez: kształtowanie prawidłowej postawy rodzicielskiej wobec własnego dziecka, informowanie na bieżąco o pracy ucznia na zajęciach, udzielanie codziennych instruktaży dotyczących odrabiania przez dziecko pracy domowej, udzielanie porad związanych z koniecznością skorzystania z dodatkowej pomocy innych specjalistów czy instytucji społecznych (i wskazywanie ich),
- bycie wychowawcą całej klasy integracyjnej,
- budowanie integracji pomiędzy nim samym a nauczycielem wiodącym.

UCZEŃ PRZEWLEKLE CHORY

Choroba przewlekła to zaburzenie trwałe, nieodwracalne, powodujące zmiany uszkadzające organizm oraz obniżające permanentnie jego wydolność i sprawność psychofizyczną, wymagające specjalistycznego postępowania rehabilitacyjnego, rewalidacyjnego, długotrwałego leczenia i opieki.

Do najczęściej występujących chorób przewlekłych wśród uczniów zaliczyć można:

- choroby układu nerwowego, w tym padaczka
- choroby reumatyczne, w tym zapalenia stawów
- choroby układu krążenia, w tym wady serca, hemofilia
- choroby układu oddechowego (astma, mukowiscydoza, alergie)
- choroby układu moczowego
- choroby układu kostno - stawowego
- zaburzenia odżywiania – otyłość, bulimia, anoreksja
- cukrzyca

- zaburzenia psychiatryczne, w tym schizofrenia
- wady genetyczne i nowotwory.

Najczęstsze problemy uczniów przewlekle chorych to:

- słaba koncentracja uwagi
- dysharmonia rozwoju
- nadpobudliwość
- męczliwość
- bierność
- zachowania agresywne i buntownicze
- nieadekwatna samoocena
- trudności w relacjach społecznych i zaburzenia komunikacyjne.

Stan zdrowia dziecka przewlekle chorego wpływa na organizację jego wychowania i nauczania, stąd konieczność adekwatnego do indywidualnych potrzeb ucznia wsparcia:

- nauczyciel pracujący z uczniem przewlekle chorym powinien zapoznać się ze wszelkimi niezbędnymi informacjami umożliwiającymi mu adekwatne do potrzeb dziecka zareagowanie w przypadku wystąpienia problemów zdrowotnych,
- wychowawca klasy powinien zapoznać pozostałych członków klasy ze specyfiką danej jednostki chorobowej, uczyć form pomocy i tolerancji wobec niektórych zachowań,
- nauczyciel powinien chronić dziecko przed wszelkimi sytuacjami, które mogą negatywnie wpłynąć na stan jego zdrowia,
- gdy choroba jest przyczyną trudności w nauce należy zapewnić uczniowi specjalne wsparcie edukacyjne - np. udział w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych czy wyrównawczych,
- umożliwić przyjmowanie posiłków i leków o określonych porach oraz przestrzeganie zalecanej diety,
- umożliwić dziecku korzystanie z różnych form aktywności klasy i rozwijanie własnych zainteresowań - wskazana jest jednak konsultacja z rodzicami lub opiekunami dziecka,
- wzmacniać równowagę psychiczną poprzez uczenie umiejętności radzenia sobie z negatywnymi emocjami, zwiększanie motywacji do nauki i terapii, wzmacnianie samooceny i zapewnienie integracji z zespołem klasowym.

Dzieci z chorobą przewlekłą, poza indywidualnymi przypadkami, wydają się nie mieć z reguły specyficznych trudności i nie wymagają tym samym wprowadzania odpowiednich dostosowań, chyba że choroba ma ostry rzut, co powoduje spowolnienie funkcji poznawczych. Jednak każdy nauczyciel zobowiązany jest do takiej organizacji nauczania, aby umożliwić uczniowi opanowanie bieżących treści w maksymalnym stopniu.

I etap edukacyjny:

W obszarach: **edukacja polonistyczna, przyrodnicza, matematyczna, muzyczna, plastyczna i techniczna** dzieci z chorobą przewlekłą zazwyczaj nie przejawiają większych trudności i nie wymagają wprowadzania dostosowań. Jedynie w obszarze **wychowanie fizyczne** mogą mieć trudności z uwagi na ograniczenia psychofizyczne spowodowane chorobą. Jeśli brak wyraźnych przeciwwskazań lekarskich należy tak dostosować ćwiczenia, aby dzieci te nie były wyłączone z aktywności fizycznej.

II i III etap edukacyjny:

Przedmioty humanistyczne:

Ze względu na ubogość doświadczeń mogą wykazywać trudności w kontekście analizy i interpretacji tekstów kultury. Przy dysfunkcjach narządu ruchu wymagają pomocy przy sporządzaniu notatek i prac pisemnych.

Przedmioty matematyczno – przyrodnicze:

Choroba przewlekła nie powoduje większych trudności, jeśli nie pojawiają się dodatkowe dysfunkcje w obszarach zmysłów.

Wychowanie fizyczne – choroba przewlekła może utrudnić lub wykluczyć aktywność fizyczną.

Ocenie ucznia z chorobą przewlekłą, w zależności od indywidualnych możliwości, podlegają:

- sprawdziany pisemne
- odpowiedzi ustne
- prace domowe dostosowane do wydolności psychofizycznej ucznia
- aktywność na zajęciach i przygotowanie do zajęć
- umiejętność logicznego myślenia.

Ocena powinna przede wszystkim uwzględniać **postępy**, a nie wyłącznie efekty.

UCZEŃ NIEPEŁNOSPRAWNY RUCHOWO

Niepełnosprawność ruchowa to wszelkie zaburzenia funkcjonowania narządu ruchu, które wywołane mogą być uszkodzeniami lub zaburzeniami czynności układu nerwowego, chorobami o podłożu genetycznym, wadami wrodzonymi, stanami urazowymi, których konsekwencją jest ograniczenie sprawności ruchowej. Do najczęstszych schorzeń będących przyczyną niepełnosprawności ruchowej wśród uczniów należą:

- mózgowe porażenie dziecięce
- dystrofie mięśniowe
- przepuklina oponowa – rdzeniowa
- martwica kości
- wady stóp, w tym stopa końsko – szpotawa
- schorzenia kręgosłupa

Typowe trudności edukacyjne ucznia niepełnosprawnego ruchowo:

- znacznie ograniczone możliwości psychointelektualne
- zaburzony rozwój poznawczy
- zaburzenia mowy
- zaburzona pamięć ruchowa
- zaburzona orientacja w schemacie ciała i orientacja przestrzenna
- zaburzenia spostrzegania, co przekłada się na trudności z opanowaniem czytania i pisania
- często zaburzenia rozwoju intelektualnego.

Niepełnosprawność ruchowa niesie ze sobą wiele problemów w funkcjonowaniu szkolnym, m.in.:

- słaba koncentracja uwagi
- dysharmonia rozwoju
- nadpobudliwość
- męczliwość
- zachowania agresywne
- zaburzenia komunikacyjne.

Praca z dzieckiem niepełnosprawnym ruchowo wymaga daleko idącej **indywidualizacji oraz maksymalnego uwzględnienia trudności i ograniczeń, które niesie ze niepełnosprawność**. Z drugiej strony należy stwarzać warunki do wydobywania i uaktywnienia wszystkich mocnych stron rozwoju dziecka.

Przedmioty humanistyczne:

Ocenie nie podlega:

- tempo i technika czytania
- strona graficzna pisma

- wymowa i artykulacja mowy

Ocenie podlegają:

- pisemne sprawdziany wiedzy dostosowane do indywidualnych możliwości ucznia
- odpowiedzi ustne uwzględniające zaburzenia mowy
- aktywność i wkład pracy

Przedmioty matematyczno – przyrodnicze:

Ocenie nie podlegają:

- błędy w graficznym zapisie rachunkowym, reakcjach chemicznych, wzorach i symbolach
- błędy w odczytywaniu wykresów, map, tabel, orientacja w kierunkach głównych i pośrednich
- zadania wymagające precyzyjnych ruchów
- posługiwanie się przyborami geometrycznymi i narzędziami do obserwacji typu luneta, mikroskop
- rysunki i konstrukcje geometryczne, zadania z geometrii przestrzennej
- przeprowadzanie dłuższych obserwacji i doświadczeń z uwagi na szybką męczliwość i niską sprawność manualną.

Wychowanie fizyczne i przedmioty artystyczne:

Ocenie nie podlega:

- tempo i precyzja wykonywanych ćwiczeń
- koordynacja ruchowa
- sprawności manualnej
- efektu końcowego oddanych prac, ale pomysłowość, wkład pracy, zaangażowanie.

UCZEŃ Z AFAZJĄ

Afazja to zaburzenie mowy spowodowane uszkodzeniem ośrodków mowy w dominującej półkuli mózgu. Zaburzenia te nie wynikają z innych dysfunkcji pracy mózgu, np. głuchoty, nieprawidłowości zgryzu czy zaburzeń psychicznych.

Główne objawy afazji to:

- całkowita utrata umiejętności mowy czynnej/ rozumienia mowy
- błędy artykulacji
- nieumiejętność stosowania zasad gramatyki
- zaburzenia rytmu i melodii mowy
- pomijanie, zastępowanie głosek
- wyraźne i znaczące wspomaganie się niewerbalnymi czynnikami komunikacji, tj. mimiką gestykulacją.

Dodatkowo afazji towarzyszyć mogą:

- zaburzenia emocjonalne
- całkowite lub częściowe zaburzenia umiejętności czytania i pisania
- problemy w orientacji przestrzennej i określaniu schematu ciała
- zaburzenia lateralizacji
- spowolnione tempo myślenia
- zaburzenia uwagi i zachowania.

Wskazania do pracy z uczniem z afazją:

Kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń. Wydłużyć czas pracy dziecka. Podawanie poleceń w prostszej formie. Częste odwoływanie się do konkretnego przykładu. W miarę możliwości pomagać, wspierać, dodatkowo instruować, naprowadzać, pokazywać na przykładzie. Nie zmuszać ucznia do wypowiedziania się i nie pospieszać w czasie wypowiedzi. Doceniać każdą próbę komunikowania się.

Przedmioty humanistyczne:

Ocenie podlega:

- każda próba wypowiedzi ucznia
- zaangażowanie na lekcji
- głośno przeczytany tekst, tylko wtedy jeśli został zadany do opracowania w domu
- treść wypowiedzi pisemnej
- praktyczne posługiwanie się wiedzą z nauki o języku
- wkład pracy ucznia, motywacja do nauki, zaangażowanie
- aktywność na lekcjach oraz praca pod kierunkiem nauczyciela.

Ocenie nie podlega:

- czytanie głośne, indywidualne w obecności całej klasy
- czytanie na czas
- czytelność i strona graficzna pisma (liczne przekreślenia)
- dyktanda, a znajomość zasad ortografii sprawdzana jest w inny sposób (np. uzupełnianie luk)
- błędy związane z przestawianiem głosek b-p, p-g, p-q, n-m
- niewłaściwe stosowanie małych i dużych liter
- trudności w różnicowaniu wyrazów podobnie brzmiących.

Przedmioty matematyczno-przyrodnicze:**Ocenie podlega:**

- wkład pracy ucznia, motywacja do nauki, zaangażowanie
- aktywność na lekcjach oraz praca pod kierunkiem nauczyciela
- tok myślenia
- wytrwałość, systematyczność, przygotowanie do zajęć oraz wywiązywanie się z obowiązków szkolnych (na miarę swoich możliwości).

Ocenie nie podlegają:

- błędy w zapisie działań pisemnych (dopuszczalne drobne błędy rachunkowe)
- błędy w przepisywaniu (np. danych w zadaniu)
- niewłaściwe stosowanie dużych i małych liter (np. stosowanie oznaczeń w geometrii, jednostek)
- kształty figur geometrycznych i kątów, wykresy funkcji, konstrukcje geometryczne.

Przedmioty artystyczne:**Ocenie podlega:**

- postawa i zaangażowanie w pracę, wysiłek wkładany w wykonanie zadań, pilność i aktywność na lekcjach, pomysłowość, oryginalność rozwiązań, ostateczny rezultat pracy, stopień opanowania wiedzy plastycznej, technicznej
- samodzielność wykonywanych zadań
- najmniejsze próby śpiewu.

Ocenie nie podlega:

- poprawność zapisu nut
- głośny śpiew
- odtwarzanie rytmu.

UCZEŃ Z UPOŚLEDZENIEM W STOPNIU LEKKIM

Niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim to zaburzenie o charakterze globalnym, tzn. że wszystkie funkcje i procesy poznawcze odbiegają od normy. Upośledzenie umysłowe może być sprzężone z wadami wzroku, słuchu, upośledzeniem narządu ruchu, motoryki, mowy, chorobą przewlekłą (padaczka, porażenie mózgowie, choroby układu krążenia, układu oddechowego). Uczniowie z

upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim realizują tę samą podstawę programową, co ich sprawni rówieśnicy.

Najczęstsze problemy uczniów niepełnosprawnych intelektualnie:

- zaburzone myślenie słowno – pojęciowe, abstrakcyjne
- zaburzona mowa, liczne wady wymowy, ubogi zasób słownictwa
- wolniejsze tempo pracy
- zaburzenia wyobraźni przestrzennej i stosunków czasowych
- zaniżony poziom rozumienia wszelkich reguł i definicji
- słaba koncentracja uwagi
- słaby poziom stosowania umiejętności w praktyce
- ograniczenia procesów pamięciowych
- często występująca nadpobudliwość, impulsywność lub zahamowanie
- brak krytycyzmu
- niski poziom motywacji
- podatność na negatywny wpływ otoczenia

Ocenianie uczniów niepełnosprawnych intelektualnie powinna cechować przede wszystkim elastyczność. Należy brać pod uwagę motywację do pracy, systematyczność, najmniejsze postępy w rozwoju na miarę indywidualnych możliwości. Nie można w ocenianiu brać pod uwagę poziomu opanowania wiedzy i umiejętności.

Szczegółowe zasady oceniania powinny uwzględniać następujące wymagania:

- ocenę **bardzo dobrą** lub **celującą** otrzymuje uczeń, który opanował treści wykraczające poza poziom podstawowy
- ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który opanował treści zawarte w wymaganiach podstawowych
- ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, którego poziom wiedzy jest niższy niż podstawowy lub gdy pomimo problemów w opanowaniu wymagań podstawowych stara się uczestniczyć w procesie edukacji i posiada minimum wiedzy i umiejętności
- ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który wykazuje fragmentaryczną wiedzę i niski poziom umiejętności
- oceną **niedostateczną** zagrożony jest uczeń, który nie opanował elementarnych wiadomości i umiejętności ani nie jest w stanie wykonać podstawowych zadań, nawet z pomocą nauczyciela.

UCZEŃ Z UPOŚLEDZENIEM W STOPNIU UMIARKOWANYM I ZNACZNYM

Uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, jako jedyna grupa uczniów, realizują odrębną podstawę programową kształcenia ogólnego. Budowa i zakres podstawy różnią się znacznie od podstawy kształcenia ogólnego realizowanej przez pozostałych uczniów. Taki stan wynika ze specyfiki funkcjonowania osób z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, która wymaga bardzo zindywidualizowanego podejścia do procesu ich kształcenia. Podstawa programowa określa cele główne. Są one sformułowane na dużym poziomie ogólności tak, aby każdy uczeń z upośledzeniem w stopniu umiarkowanym lub znacznym, mógł je realizować na poziomie dostępnym dla siebie, wyznaczonym poziomem możliwości i ograniczeń psychofizycznych.

Na każdym etapie edukacyjnym realizowane są zajęcia:

- funkcjonowanie w środowisku,
- muzyka z rytmiką,
- plastyka,

- technika,
- wychowanie fizyczne,
- etyka,
- zajęcia rewalidacyjne.

Treści kształcenia realizowane są w postaci celów do realizacji i są to m.in.:

- umiejętność samoobsługi, dbałość o zdrowie, umiejętność porozumiewania się, nauka czytania i pisanie, elementarne umiejętności matematyczne, poznawanie najbliższego środowiska, twórczość artystyczna i zajęcia ruchowe.

Tak sformułowane treści wskazują kierunki kształcenia, które powinny ujęte zostać w Indywidualnym Programie Edukacyjno – Terapeutycznym.

Ocenianiu ucznia z upośledzeniem umiarkowanym i znacznym **podlegają**:

- zmiany rozwoju w zdobywaniu wiadomości i umiejętności zawartych w IPET
- zachowanie ucznia.

Oceny dokonuje się na podstawie specjalistycznej diagnozy funkcjonalnej (indywidualny profil wieloaspektowego funkcjonowania każdego ucznia) sporządzonej przez nauczyciela wspierającego w porozumieniu z nauczycielami wiodącymi i ustala w formie opisowej jako śródroczną i roczną ocenę klasyfikacyjną. Ocenianie bieżące na I etapie edukacyjnym ma postać oceny opisowej, natomiast na II i III etapie ocena ta może być wyrażona stopniem, jednak zawsze powinna zawierać pisemną argumentację, ze zwróceniem uwagi na poczynione postępy od poprzedniej oceny. Ocena takiego ucznia jest zawsze **oceną pozytywną**, jednak musi być obiektywna, aby nie stwarzać fałszywego obrazu dziecka.

Uczniowie upośledzeni w stopniu umiarkowanym i znacznym **nie piszą** sprawdzianów wiedzy ani też nie przystępują do egzaminów zewnętrznych.

Ocena z religii jest ustalana przez katechetę w postaci stopnia szkolnego.

Ocena z **przedmiotów artystycznych i wychowania fizycznego** uwzględnia wyłącznie wysiłek ucznia i zaangażowanie w realizację zadań wynikających ze specyfiki tych zajęć.

UCZEŃ AUTYSTYCZNY

Autyzm to rozległe zaburzenie neurorozwojowe, w którym istotną rolę odgrywa uszkodzenie mózgu manifestujące się przede wszystkim zaburzeniami w:

- komunikacji
- funkcjonowaniu emocjonalno – społecznym
- integracji wrażeń zmysłowych (słaba świadomość własnego ciała, lęk wysokości, niskie napięcie mięśniowe, impulsywne działania)

Wymienione zaburzenia to tzw. **triada zaburzeń autystycznych**, charakteryzująca się:

- zaburzoną zdolnością do komunikowania się – całkowity brak mowy, opóźnienie w rozwoju mowy lub mowa wyraźnie ograniczona, echolalia, dziwaczne neologizmy, brak odczytywania znaczeń metaforycznych, żartów, powiedzeń, nietaktowne uwagi
- nieprawidłowościami w przebiegu interakcji społecznych – najbardziej charakterystyczny objaw dzieci autystycznych (brak przywiązania emocjonalnego, unikanie kontaktu wzrokowego i fizycznego, brak interpretacji zachowań innych)
- ograniczonym, sztywnym repertuarem zachowań, zainteresowań i aktywności – konieczność trzymania czegoś w dłoni, nierozstawianie się z niektórymi przedmiotami, stale powtarzające się schematy zabaw, niezmiennające się zainteresowania, stereotypowe ruchy rąk i ramion, kiwanie się, chodzenie na palcach, itp.

Autyzm jest zatem niepełnosprawnością złożoną, dlatego ocena powinna uwzględniać wszystkie zaburzenia współwystępujące z nim (np. upośledzenie umysłowe, afazja, padaczka, mózgowie porażenie dziecięce). Należy dostosować kryteria oceny do określonego rodzaju niepełnosprawności, mając przy tym na uwadze nieprawidłowy transfer informacji między uczniem autystycznym i otoczeniem.

Przedmioty humanistyczne:

- nie oceniamy (raczej) odpowiedzi ustnych, a w szczególności błędów stylistyczno- językowych. Dopuszczamy możliwość występowania u ucznia własnego stylu tworzenia wypowiedzi
- sprawdziany pisemne powinny zawierać więcej odpowiedzi zamkniętych niż otwartych
- w dłuższych wypowiedziach pisemnych dopuszczamy większą ilość błędów stylistyczno- językowych. Praca powinna być rozbita na części poparte pytaniami lub uczeń powinien otrzymać konspekt pracy. Ocenie podlega przede wszystkim merytoryczna strona tworzonego przez ucznia tekstu
- w przypadku, gdy uczeń przejawia duże zaburzenia w komunikacji językowej, dopuszczamy system obrazkowo- wyrazowy Makaton. Oceniamy wówczas tylko stopień zrozumienia tekstu
- nie oceniamy analizy tekstów poetyckich i tych tekstów prozy, które odnoszą się tylko do emocji i przeżyć ludzkich. Osoby autystyczne takich tekstów nie rozumieją
- z uwagi na częste występowanie niedosłuchu fonematycznego lub zaburzony transfer informacji bieżących, unikamy oceny tekstów dyktowanych.

Przedmioty matematyczno – przyrodnicze:

- sprawdziany pisemne powinny zawierać większość odpowiedzi zamkniętych, schematów i diagramów
- dłuższe zadania tekstowe rozbijamy na wyodrębnione kolejno etapy i oceniamy każdy z nich, ponieważ uczniowie autystyczni mają problemy z samodzielnym dokończeniem zadania

Z uwagi na brak rozumienia podstawowych sytuacji społecznych oraz zaburzoną kontrolę emocji, nie oceniamy negatywnie każdej sytuacji. Nigdy nie robimy tego na forum klasy. Pozytywnie oceniamy każdy przejaw pracy nad własnym zachowaniem oraz świadomie wyrażoną autokrytykę.

UCZEŃ Z ZESPOŁEM ASPERGERA

Zespół Aspergera to najłagodniejsza forma autyzmu, całościowe zaburzenie rozwoju, charakteryzujące się problemami w umiejętnościach społecznych i zainteresowaniach, przy czym od autyzmu różni je przede wszystkim prawidłowy rozwój poznawczy oraz brak istotnego klinicznie opóźnienia rozwoju mowy. Częściej dotyka chłopców niż dziewczęta.

Typowe cechy dla tego zespołu to:

- zaburzenia interakcji społecznych - wykazują mało zrozumienia dla reguł społecznych i nie mają intuicyjnej wiedzy o tym, co jest społecznie do przyjęcia, brakuje im wyczucia, czego inni oczekują i jak inni odczuwają
- pomimo prawidłowego rozwoju mowy zauważa się problemy w prowadzeniu rozmowy, niezwykłym akcencie, intonacji i modulacji mowy
- zachowania powtarzalne, rutynowe – potrzeba dokończenia rozpoczętej czynności, nadmierna dbałość o szczegóły
- twarz pozbawiona mimiki, niewyrażająca stanów emocjonalnych
- zaburzenia koordynacji wzrokowo – ruchowej, zaburzona grafomotoryka, niezręczność ruchów
- nadwrażliwość na niektóre bodźce zmysłowe – głównie głośne dźwięki, nagły hałas
- zachowania agresywne, impulsywne, interpretowane jako „emocjonalne” lub „manipulacyjne”. Uczeń z zespołem Aspergera postępuje i reaguje inaczej niż pozostali uczniowie
- skrajne (wysokie lub niskie) umiejętności czytania, pisanie i liczenia

Kryteria oceny dziecka z ZA nie powinny odbiegać od oceny jego zdrowych rówieśników. Należy bowiem pamiętać, że jego iloraz inteligencji jest w normie; zazwyczaj jest ono zdolne i utalentowane,

głównie z przedmiotu lub przedmiotów, które go szczególnie interesują. Oczywiście nauczyciel powinien bazować na mocnych stronach ucznia, a rozwijać te słabsze, a także przez cały rok szkolny dbać o jego sferę emocjonalno-motywacyjną. Ocenę z zachowania powinien wystawiać, mając na uwadze specyfikę zespołu Aspergera, czyli wiedzieć, że nie każde niegrzeczne, wręcz aroganckie zachowanie jest przyczyną złego wychowania. Tak bowiem może zareagować każde dziecko z ZA, które znajdzie się w nowej dla siebie sytuacji lub nie zostało poinformowane, co będzie się dziać w danej chwili.

Przedmioty humanistyczne:

Ocenie nie podlega:

- graficzna strona pisma

Ocenie podlega:

- wkład pracy i zaangażowanie w naukę przedmiotu
- aktywność na lekcji
- częsta ocena za prace wykonane w domu (ich wykonanie wymaga od niego wiele wysiłku)
- odpowiedzi ustne (wydłużony czas na odpowiedzi ustne, zadawanie konkretnych pytań, naprowadzanie, unikanie pytań przekrojowych)
- sprawdziany pisemne - dostosowane pod kątem mniejszej ilości zadań

Przedmioty matematyczno-przyrodnicze:

Ocenie nie podlega:

- graficzna strona pisma
- staranność wykonywanych rysunków schematycznych, wykresów, tabel, rysunków geometrycznych - z geometrii rysunki wykonane z pomocą nauczyciela

Ocenie podlega:

- wkład pracy i zaangażowanie w naukę przedmiotu
- aktywność na lekcji
- częsta ocena za prace wykonane w domu (ich wykonanie wymaga od niego wiele wysiłku)
- umiejętność wykorzystywania właściwych technik obliczeniowych w zadaniach tekstowych, w których treść powinna się odnosić do sytuacji życia codziennego.

Przedmioty artystyczne:

Ocenie nie podlega:

- graficzny aspekt pracy
- staranność wykonywanych prac (przy ocenie prac plastycznych ważne jest zaangażowanie ucznia i przygotowanie do ćwiczeń praktycznych - jego chęci, przygotowanie do zajęć w niezbędne pomoce, zwracać większą uwagę na wysiłek włożony w wykonanie zadania, niż ostateczny efekt pracy)

Ocenie podlega:

- wkład pracy i zaangażowanie w naukę przedmiotu
- aktywność na lekcji
- częsta ocena za prace wykonane w domu (ich wykonanie wymaga od niego wiele wysiłku)
- praca klasowa dokończona w domu

Wychowanie fizyczne:

Należy indywidualizować wymagania i ocenę z wychowania fizycznego!

Ocenie nie podlega:

- koordynacja ruchowa, równowaga, jakość wykonywanych ćwiczeń gimnastycznych

Ocenie podlega:

- zaangażowanie ucznia w aktywność ruchową, stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć

- uczeń może preferować aktywność ruchową niewymagającą rywalizacji sportowej (nie popychać dziecka do uczestniczenia we współzawodnictwie w sporcie, jako że jego słaba koordynacja ruchowa może tylko wzbudzić frustrację i spowodować drwiny innych członków drużyny).

UCZEŃ NIEDOSŁYSZĄCY

Uczniowie z uszkodzonym słuchem stanowią bardzo zróżnicowaną grupę pod względem możliwości nabywania i przyswajania wiadomości i umiejętności.

Uczeń niedosłyszający jest w stanie opanować konieczne i podstawowe wiadomości zawarte w programie nauczania, ale potrzebuje na to znacznie więcej czasu i wkładu pracy, w porównaniu z uczniem słyszącym. Przy ocenie osiągnięć ucznia z wadą słuchu należy bardziej docenić własną aktywność i wkład pracy, a także jego stosunek do obowiązków szkolnych (systematyczność, obowiązkowość, dokładność). Należy zwrócić uwagę na mocne strony, m.in. matematyczne, w orientacji przestrzennej, orientacji w treści schematów, rysunków, umiejętności logicznego myślenia.

Typowe trudności ucznia niesłyszącego to:

- nie potrafi wykonywać dwóch czynności jednocześnie, tj. słuchania i wykonywania poleceń nauczyciela, stąd potrzeba zwracania na to uwagi w trakcie lekcji
- wyraźna dysproporcja pomiędzy tym, co uczeń wie, a tym, co umie wypowiedzieć. Uczeń posiada znacznie większy zasób wiadomości, ale nie potrafi ich przekazać z uwagi na trudności w formułowaniu samodzielnych wypowiedzi, stąd wynika potrzeba dostosowania i indywidualizacji metod nauczania oraz sprawdzania zdobytych wiadomości. Konieczne jest zapewnienie na sprawdzianach i kartkówkach więcej czasu z uwagi na wolniejsze tempo pracy ucznia
- najtrudniejsze dla ucznia niedosłyszającego są przedmioty humanistyczne, bowiem duże trudności w opanowaniu języka polskiego sprawia poprawna pisownia, opanowanie gramatyki, składni i ćwiczenia stylistyczne. Nie jest w stanie samodzielnie czytać i zrozumieć treści obszernych lektur szkolnych
- brak rozumienia pojęć abstrakcyjnych, związków czasowych.

W ocenach ucznia niepełnosprawnego powinny przeważać oceny pozytywne, pochwały, nagrody, gdyż one spełniają funkcję rewalidacyjną. Ocena negatywna bardziej onieśmiela dziecko niesłyszące, pogłębia jego bierność i brak wiary we własne możliwości. Nasila się kompleks niepełnosprawności.

Nauczyciel może postawić uczniowi z wadą słuchu ocenę negatywną, ale pod warunkiem, że wyjaśni mu, za co ją otrzymał oraz będzie wiedział w jaki sposób może ją poprawić i kto mu pomoże.

Ocenie na wszystkich przedmiotach nie podlega:

- płynność i poprawność wymowy
- poprawność gramatyczna i stylistyczna w mowie i piśmie
- różnicowanie utworów muzycznych, umiejętność śpiewu i gry na instrumentach
- poprawność ćwiczeń i poleceń zawierających instrukcję słowną.

Ocenie podlega:

- zasób słownictwa, poziom wiadomości, samodzielny wysiłek i wkład pracy
- poziom merytoryczny prac pisemnych, zastosowanie poznanych definicji i pojęć
- zdecydowanie bardziej odpowiedź pisemna niż ustna, bardziej w formie testu i zadań zamkniętych niż forma opisowa.

UCZEŃ NIEDOWIDZĄCY

Uczniowie z zaburzeniami wzroku nie stanowią jednolitej grupy. Ich możliwości widzenia znacznie się różnią w zależności od zakresu uszkodzenia czynności wzrokowych.

Do najczęściej występujących wśród uczniów wad wzroku należą:

- krótkowzroczność, różnowzroczność, nadwzroczność, niedowidzenie, zaćma wrodzona, bezsoczewkowość, zez, oczopląs, światłowstręt.

Program szkolny dla uczniów niedowidzących powinien w miarę możliwości być realizowany w pełnym zakresie. Niekiedy konieczne jest dokonanie pewnych modyfikacji procesu dydaktycznego, służących jak najpełniejszemu zaangażowaniu ucznia w proces edukacji.

Typowe trudności ucznia niedowidzącego:

- nieprawidłowa technika pisania - mylenie liter o podobnych kształtach i wyrazów o podobnej strukturze, przestawianie liter bądź opuszczanie, błędy ortograficzne
- nieprawidłowa technika czytania
- brak rozumienia tekstu w całości
- wolniejsze tempo czytania związane z problemami spostrzegania całego wyrazu, zdania

Przedmioty humanistyczne:

Ocenie podlega:

- zaangażowanie i wysiłek włożony w podjęte zadanie
- postępy dziecka na poziomie jego maksymalnych możliwości
- słownictwo i precyzyjne wyrażanie się
- rozumienie ze słuchu
- rozumienie czytanego tekstu
- nawyk samodzielnej i twórczej pracy
- opanowanie materiału pamięciowo (np. wiersze).

Ocenie nie podlega:

- poziom graficzny pisma
- błędy w pracach pisemnych – przestawianie, mylenie lub opuszczanie liter, znaków interpunkcyjnych, drobnych elementów graficznych oraz błędów ortograficznych.
- technika czytania
- prowadzenie zeszytu

Przedmioty matematyczno-przyrodnicze:

Ocenie podlega:

- cały materiał przewidziany programem z dodatkowym ukierunkowaniem uwagi ucznia na elementy trudniejsze do wzrokowego spostrzeżenia oraz udostępnieniem demonstrowanego obiektu do indywidualnej obserwacji (geometria)
- opanowanie materiału pamięciowo
- rozumowanie i zastosowanie nabytej wiedzy do rozwiązywania problemów
- wykonywanie zadań domowych
- dokonywanie pomiarów i obliczeń

Ocenie nie podlega:

- rozwiązywanie trudniejszych zadań z geometrii
- błędy w zapisie rachunkowym, mylenie znaków, przestawianie cyfr, symboli
- dostrzeganie szczegółów, wyszukiwania mniejszych obiektów geograficznych
- dokładności wykonania rysunków, wykresów funkcji
- mierzenia długości, dokonywanie innych pomiarów i obliczeń (pomiar może być obarczony niewielkim błędem)
- samodzielnego przeprowadzania doświadczeń
- obserwacji mikroskopowych preparatów
- odczytywania diagramów, map, wykresów, informacji z urządzeń mierniczych z małymi symbolami

Przedmioty artystyczne:

Ocenie podlega:

- zaangażowanie, wysiłek włożony w wykonanie pracy, przygotowanie do zajęć, pomysłowość, sumienność, stosunek do przedmiotu
- najmniejsze postępy

Ocenie nie podlega:

- efekt estetyczny wykonanej pracy
- tempo pracy
- odwzorowywanie, kopiowanie
- rysunek natury i perspektywiczny
- odczytywanie i zapisywanie nut na pięciolinii.

Wychowanie fizyczne:**Ocenie nie podlega:**

- tempo wykonywanych ćwiczeń i precyzja w ich wykonywaniu
- przy wysokiej krótkowzroczności przeciwwskazane są: skłony głowy, przewroty, skoki, zderzenia, uderzenia
- wykonywanie ćwiczeń fizycznych bazujących na utrzymaniu równowagi i opartych na rzucaniu przedmiotami w określonym kierunku, celu
- udział w grach zespołowych z uwagi na trudności w zlokalizowaniu przedmiotu i uczestników gry.